

Muistiinpanoja ja johtopäätöksiä keskusteluista Lahden Kärkihankekiertueelta 28.11.2018

Aamupäivä:

Kosteikkojen toimivuudessa oleellista on niiden oikea mitoitus. Yleensä kosteikon teho paranee sen koon kasvaessa. Hulevesiesityksen jälkeen kysyttiin mahdollisuudesta sulattaa lumet kadulle, mutta sitä ei pidetty hyvänä ratkaisuna. Yleisöstä toivottiin myös, että tulevaisuudessa huomio kiinnitettäisiin myös eläinsuojista tuleviin hulevesiin, koska niissä voi kulkeutua suuriakin ravinnemääriä. Litttoistenjärven tilanne on vakiintunut hyväksi, mutta seuraava työn kohde on vesiruton kasvun hallinta. Haastavan tästä tekee mm. se, että vesiruton pilkkoutuessa palasiin käsittelyjen seurauksena, lisääntyy se niistä paloista ja kasvattaa massaa moninkertaisesti.

KoToMa-työkalu on lähtökohtaisesti strategisen suunnittelun työkalu ELYille. Sen käyttö voidaan laajentaa myös viljelijän työkaluksi, joka kertoo esimerkiksi maan kasvukunnosta, jos vain saadaan eri ominaisuudet mitattua ja syötettyä ohjelmaan paikkatietona. Ohjelma voidaan ottaa käyttöön muillakin kuin hankealueella, kun vain pyydetään oikeudet Varsinais-Suomen ELYltä. Toivottiin myös, että eri mallit ja työkalut kerättäisiin samaan paikkaan. LOHKO-mallin aineiston käyttöoikeudet puolestaan myöntää SYKE. Malli ottaa jo nyt huomioon esimerkiksi karjanlannan käytön, kun se vain syötetään lähtötietoihin.

Viljelijäpuheenvuoron jälkeen todettiin, että uomien palauttaminen entiseen malliinsa on tärkeää. Mutta kun ennallistamistoimia ja muitakin hanketoimia aletaan suunnitella, tulee viljelijät ottaa mukaan ihan ensimmäisinä askelina. Vesiensuojelun lähtökohta on, että perusinfra on kunnossa: peltomaan rakenne, peruskuivatus ja viljelykäytännöt.

Tehdään porukalla

Keskusteluissa nousi esille viestinnän tärkeys: On tärkeää suunnitella viestintä etukäteen – milloin esimerkiksi järjestetään ns. viestintäsprinttejä, milloin viestitään mistäkin, miten sisäinen viestintä saadaan kuntoon? VHVSY:ssä kaikilla on velvollisuus viestiä esim. Facebookissa. Viestintä kiinnostaa kohderyhmiä, kun näytetään tärkeät asiat paikan päällä. Tapahtumat, ”kyläkävelyt” ja henkilökohtaiset yhteydenotot puhelimitse ovat välillä tärkeitä, kaikkia ei tavoita somessa tai sähköpostilla. Toisaalta, lautakunnissa käyminen ym. päättävä viestintä on myös tärkeää.

Missä tahansa viestitäänkin, on hyvä, pysyvä ydinviesti, jota toistetaan loputtomiin, ja hyvät materiaalit tärkeitä. Sekä ”ruohonjuuri” että päätäjätason viestintä vaativat myös aikaa ja venymistä esim työaikojen suhteen; tärkeää jalkatyötä ei voi aina tehdä virka-aikojen puitteissa. Fasilitointia tai muuta sparrausta saatetaan tarvita niin sisäisen viestinnän ”rivien kokoamiseen” kuin toimijoiden välisten jännitteiden ja risteävien intressien ratkaisemiseen. Erityisesti uusien verkostojen luomisessa on kaikkien osapuolten kuuleminen tärkeää.

Viestinnän ammattilaisten hyödyntämistä kannattaa harkita. Esimerkiksi VHVSY lähetti tarjouspyynnöt lähes kymmenelle toimijalle, strategia tehtiin huolella, mutta enemmän olisi voinut panostaa käytännön suunnitelmaan ja työntekijöiden viestintäkoulutukseen. Medialle tarjottavat jutut kannattaa monesti kirjoittaa melko valmiiksi ja toimittaa hyvät kuvat. Jos hankkeessa on mukana ammattimaisia toimittajia, he mahdollistavat paljon. Vesiensuojeluhankkeet tuntuvat kiinnostavan hyvin varsinkin paikallismediassa.

Päijät-Hämeen Vesijärvi-säätiö on testannut joukkorahoitusta, mutta yritykset eivät nähneet hyötyä: halu lahjoittaa on oleellinen lähtökohta. Nutribute-työkalua kannattaa kokeilla. Etenkin verkostojen muodostamisen alkuvaiheessa tarvitaan hankerahoitusta.

Leijonien hankkeen esimerkin kautta keskusteltiin siitä, miten kiinnostusta vesiasiaan herätellään asiaan vihkiytymättömien parissa. On tärkeää tarjota monimuotoisia osallistumisen mahdollisuuksia. esim. ideakilpailut, ja toisaalta mahdollisuus osallistua vaikkapa rantaruovikon niittoon.

Niin ikään riittävän sitovan ja toimintakykyisen, ”virallisen” kehikon luominen on tärkeää. Tarvitaan koordinoiva taho, sekä yhteisestisovitut tavoitteet, esimerkiksi paikallisen vesienhoidon toimeenpano-ohjelman tms. tekeminen. **Kärkihankkeissa testataan nyt erilaisia malleja.**

Tehdään pellolla

Kipsin, kuitulietteiden ja rakennekalkin osalta todettiin yhteisesti, että niiden osalta tulisi miettiä lohkokohtaisesti kullekin peltolohkolle parhaiten sopiva toimenpide. Kipsin käytölle pienin peltoala, mille tilan kannattaa kipsin käyttöä suunnitella, on 10 hehtaaria, koska se on rekkakuormallinen ja pienempiä eriä ei kannata kuljettaa. kipsin käyttö myös askarruttaa viljelijöitä ja tällöin kannattaa selvittää mikä huolen aiheuttaa ja pyrkiä löytämään vastaukset. Käyttö kannattaa suunnitella neuvojan kanssa ja myös OSMO-hankkeen kationinvaihtokapasiteettilaskuria kannattaa hyödyntää ravinnesuhteiden optimoimiseksi. Kipsin sisältämä rikki kannattaa hyödyntää rikkilannoitteena, mutta esim vihannesviljelyssä täytyy varoa liian suuria rikkimääriä, jottei vihannesten maku kärsi. Kipsin käytön laaja-alaiset ja maaperävaikutukset askarruttivat jonkin verran.

Kuitulietteiden käytön etuna on myös sen hiilensidontavaikutukset: tervehdyttää maan kasvukuntoa ja voi mahdollisesti toimia hiilinielun kasvattajana. Lietteiden polttoon verrattuna hiilipäästöt ovat pienemmät, vaikka maahan lisäyksen jälkeen liukoisen hiilen huuhtoutuminen lisääntyikin tasaantuen myöhemmin. Yleisöstä kuultiin pari positiivista käyttökokemusta. Rakennekalkki sopii pelloille, joiden savespitoisuus on yli 15 %. Levityskalustoksi sopii myös kuivalannan levityskalusto, jos urakoitsija osaa asiansa.

Raaseporin hankkeessa suurimmaksi ongelmaksi viljelijöiden näkökulmasta on noussut pelto-ojien ja uomien toimivuus ja niiden parantaminen, mikä koetaan vaikeaksi. Tuotiin esille, että aikoinaan perustetut ojitusyhteisöt kannattaisi aktivoida uudelleen, koska ne ovat toimivaltaisia elimiä. Salaojayhdistys auttaa tässä asiassa. Myös ojitusisännöintiä ehdotettiin ratkaisuksi. 4K-hankkeessa todettiin, että kasvipeitteisyys ja pyydyskasvien käyttö on kehittynyt valtavasti vesiensuojelutoimenpiteenä. Syyskylvöisten kasvien viljelykin onnistuu, kun maan rakenne laitetaan ensin kuntoon.

Keskusteluiden ydinjohtopäätös oli, että hyvä maan kasvukunto on perusedellytys, kun halutaan vähentää peltojen ravinnekuormitusta vesistöihin. Kasvukunto puolestaan on maan hyvän rakenteen, toimivan ojituksen sekä orgaanisen aineksen yhteistulos. Maan rakenteen parantaminen vaatii euroja, mikä tulee ottaa huomioon. keskusteltiin myös siitä, kuinka nurmiviljely parantaa maan rakennetta, mutta viljaviljelyalueella ei nurmi juurikaan viljellä, koska nurmelle ei ole hyödyntäjiä. Tuotiin esille, että biokaasulaitosten raaka-aineena nurmimassat ovat hyviä.

Tehdään rakennetuissa ympäristöissä

Keskusteluiden ydinjohtopäätös oli, että eri toimijoiden aito yhteistyö on avainasemassa. Ihan jo ministeriönkin eri osastojen välillä. Lisäksi muutama poiminta keskusteluista.

Lahden Uusilla kaava-alueilla tulkitaan, että 100 m² läpäisemätöntä pintaa vaatii 1 m³ viivytystilavuutta. Kempeleen kosteikkoja toteutettaessa huomattiin, että eläimet löytävät kosteikat yllättävän hyvin. Esimerkiksi kymmenpiikit löysivät tiensä kosteikkoon rumpuputkia myöten. Ruoppauslietteistä SYKE ottaa näytteitä ja niiden käsittely päätetään tulosten selvittyä. Turvalliset massat maisemoidaan penkoille. Järvenpään hulevesihankkeessa havaittiin, että kuivana kesänä hulevettä oli varsin vähän, mutta usein kuivan kauden jälkeen ensimmäinen sadenäyte on varsin likainen. Metalleja on ollut yllättävän vähän, ravinteita varsin runsaasti. Westermarkin puisto on sekä hulevesialue että kaupunkipuisto, jossa nurmialueet toimivat veden imeytymisalueina. Monikäyttöisyys on tulevaisuutta.